הניחא למאן דאמר בתר למד אזלינן אלא למאן דאמר בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר דם ובשר חדא מילתא היא: קדשי קדשים וכו': תנינא חדא זימנא מעשר שני והקדש שלא נפדו אמר רבי יוסי בר חנינא סיפא במעשר שני טהור וגברא טהור (א) דקא אכיל חוץ לחומה רישא במעשר שני טמא וגברא טמא וקא אכיל ליה בירושלים ומנ"ל דמחייב עליה משום טומאה [א] דתניא ר"ש אומר [א] לא בערתי ממנו בטמא [א] בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן מוזהר על אכילה איני יודע טומאת הגוף בהדיא כתיב [ב] נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים וגו' אלא טומאת עצמו מנין דכתיב[ב] [ג] לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר [ד] בשעריך תאכלנו הטמא והטהור ותניא דבי רבי ישמעאל [ב] אפילו טמא וטהור אוכלין בקערה אחת ואין חוששין וקאמר רחמנא היאך טמא (ב) דשרי לך גבי טהור התם הכא לא תיכול ומנ"ל דבר פדייה הוא [ג] דאמר ר"א [ג] מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים ת"ל [ה] כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר [ו] וישא משאות מאת פניו א"ר ביבי א"ר אסי מנין למעשר שני טהור שפודין אותו אפילו בפסיעה אחת חוץ לחומה שנאמר [ה] כי לא תוכל שאתו האי מבעי ליה לכדרבי אליעזר[ב] א"כ לימא קרא לא תוכל לאוכלו מאי שאתו ואימא כולו להכי הוא דאתא א"כ לימא קרא לא תוכל ליטלו מאי שאתו ש"מ תרתי יתיב רב חנינא ורב הושעיא (ג) וקא מבעיא להו אפיתחא דירושלים מהו פשיטא הוא בחוץ ומשאו בפנים קלטוהו מחיצות הוא בפנים ומשאו בחוץ מהו [ד] תנא להו ההוא סבא בדבי רבי שמעון בן יוחי [ה] כי ירחק ממך המקום ממילואך בעי רב פפא [ה] נקיט ליה בקניא מאי תיקו אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן מעשר שני מאימתי חייבין עליו [ו] משראה פני החומה מ"ט דאמר קרא [ז] [ג] לפני ה' אלהיך תאכלנו (שנה בשנה[ד]) וכתיב [ג] (כי) לא תוכל לאכול בשעריך כל היכא דקרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך וכל היכא דלא קרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו לא קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך מיתיבי [ג] רבי יוסי אומר כהן שעלתה בידו תאנה של טבל אמר תאנה זו תרומתה בעוקצה מעשר ראשון בצפונה ומעשר שני לדרומה והיא שנת מעשר שני והוא בירושלים או מעשר עני והוא בגבולין אכלה

לוקה

הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא היא באיזהו מקומן[ז]: **רישא במעשר** שני טמא. וקאכיל ליה בירושלים בלא פדייה: ה"ג והיכן מוזהר על אכילה שלא יאכלנו בטומאה איני יודע ת"ל לא תוכל וגו'. כך היא שנויה בסיפרי וכשקבעוה כאן לא הספיקו לגומרה עד דאקשי גמרא טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ וגו' ומוקמינן לה ביבמות[ח] במעשר (ד) מדכתיב כי אם רחץ הא רחץ טהור דטבל ועלה אוכל במעשר: (רבינו גופו טהור ויצאה נשמתו בטהרה לא פירש יותר מכאן ואילך לשון תלמידו ר' יהודה בר' נתן[ה]): (ה) כך הוא לשון הברייתא (כלומר) איני יודע להיכן מוזהר לכך תלמוד לומר לא תוכל וגו' והש"ס לא שביק ליה לאסוקי מילתיה אלא קדים ופריך ומתמה אמאי קאמר איני יודע הא טומאת הגוף בהדיא כתיבא נפש אשר תגע בו כו' לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ואמרינן ביבמות דהאי קרא במעשר שני קאמר דטבל ועלה אוכל כו': **ולהלן הוא אומר.** בבכור בעל מום (שנפדה[ו]) בשעריך תאכלנו ולעיל מיניה כתיב כי יהיה בו מום: **אפילו טמא וטהור.** דאע"ג דאסור בגיזה ועבודה כדאמרינן (בכורות דף טו.) בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב אפי' הכי טמא וטהור אוכלין אותו בקערה אחת דנאכלים בטומאת הגוף ובטומאת עצמן דכיון דטמא אוכל בהן היינו בטומאת הגוף אוכל הטהור וכשהטהור אוכל עמו לאחר שנגע בו היינו טהור אוכל טומאת עצמו שאכל את הטמא: **האי טמא דשראי לך התם.** בבכור בעל מום דכתיב ביה בשעריך הכא גבי מעשר לא תוכל[ז] והיינו לא תוכל לאכול בשעריך כלומר אי אתה רשאי לאכול מעשר שני בתורת בכור שכתוב בו בשעריך דבעל מום דבכור נאכל בטומאת עצמו ובטומאת הגוף וזה אסור: **ומנלן דבר פדייה הוא.** מעשר שני שנטמא דמדקאמר במתני' שלא נפדה מכלל דאי בעי פריק ואפילו בירושלים דאע"ג דמעשר שני טהור אינו נפדה בירושלים דכתיב[ו] כי ירחק ממך ונתת בכסף בריחוק מקום אתה פודה ולא בקירוב מקום (קדושין דף נו[ו]): **ואין שאת אלא אכילה.** והכי קאמר קרא כי ירחק ממך שיהא מעשר טהור חוץ לירושלים או אפילו הוא בירושלים אלא שאי אתה יכול לאוכלו שנטמא ונתת בכסף: **אפילו** בפסיעה אחת. אע"ג דכתיב ירחק דמשמע טובא ת"ל כי לא תוכל שאתו לנושאו ולהביאו לפנים מן החומה דהכתוב לא תלה הדבר בריחוק אלא בנטילה דכל זמן דאיכא למיעבד אכתי נטילה והבאה לפנים אפילו פסיעה אחת פודה אותו: **לכדר' אלעזר.** למעשר שני שנטמא: **מאי שאתו.** שמע מינה לכדרב אסי: **יתיב רב חנינא ורב הושעיא** אפיתחא דירושלים וקא מיבעי להו: **ממלואך.** מכל מילוי שלך ומשא של אדם חשיב מלואו דלא תימא ממך ממקצתך דכל זמן שרחק מקצתך[ח] יהא נפדה אלא כי ירחק ממלואך פדה אבל כשאתה בפנים או משאך בפנים לא רחק המקום ממלואך ושוב לא תפדה אלא ואכלת שם: **בעי רב פפא.** הוא מבפנים ונקיט משאו בקניא ארוך מבחוץ: **מהו.** כיון דלאו ממש על כתיפו הוא אין זה מלואו והרי הוא כמוטל לארץ ונפדה או דלמא כיון דנקיט ליה משאו קרינא ביה תיקו כן נראה בעיני רבי ועיקר: **משיראה פני החומה.** ותוך לחומה דמתני' היינו דעייליה ואפקיה: **דלא קרינא ביה לפני ה' אלהיך.** דלא הכניסו לפנים: **כהן שעלתה בידו תאנה של טבל ואמר תאנה זו תרומתה בעוקצה.** בצד זנבה: **מעשר** **ראשון בצפונה.** בצד צפון שלה והוא אוחזה כנגד מזרח וכן מעשר שני בדרומה: **תרומה בעוקציה כו'.** דבעי ראשית שיהא שיריה ניכרין[ט] והלכך בעינן סיום והאי דתנן (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה במקומן פליג אהא דלא בעי ראשית שיהא שיריה ניכרין: **והיא שנת מעשר שני**[ט]. ואותה שנה שניה[י] שראוי ליתן בה מעשר שני: **והוא בירושלים.** כשקרא שמות הללו על אותה תאנה: **מעשר עני בגבולין.** או שהיא שנת מעשר שלישית ואמר מעשר עני בדרומה ולא אמר מעשר שני והוא אפי' בגבולין:

לוקה

רישא במעשר שני טמא וגברא טמא. או או קאמר דבהלא מינייהו לקי: **הוא** בפנים ומשאו מבחוץ מהו אמר ליה כי ירחק ממך המקום ממך ממלואך. כך גירסת הקונטרס וי"ג ממך לחודיה כלומר ממך גופך והרי גופו בפנים וקשה על זה דאם כן אדם שגופו בירושלים ופירות מעשר שני שלו בעירו א"כ לא יוכל לחללם כיון שגופו בירושלים וזה אינו דעד כאן לא מיבעיא ליה לרב פפא אלא בדנקיט קניא ואי לא (ו) קניא מודה דיכול לפדותם אע"ג דגופו בפנים כיון שהפירות חוץ לירושלים והוא נותן טעם[כ] דהא קרינן בו לא תוכל שאתו אף בגופו בפנים ושמא איכא למימר דשבקיה לקרא דממך דמשמע מגופך דאיהו קא דחיק ומוקמי אנפשיה היכא דלא שייך שם לא תוכל שאתו שאינו מחוסר טעינה כזה שהוא על כתפיו ורב פפא מיבעיא ליה בקניא כך נראה למשי"ח אבל על גירס' דממילואך קשה דממילואך היינו המשוי כדפירש הקונטרס (ז) גבי משאו מבפנים וגופו מבחוץ וכיון שמשאו מבחוץ[ל] קרינן כי ירחק ממלואך וי"ל דממלואך מגלה לנו דהגוף והמשוי בחד והוה ליה במקצת המשוי בפנים: **אמר** רבי יוחנן מאימתי מעשר שני חייבים עליו משיראה פני הבית. וקשה דכיון דקודם שיראה פני הבית הכי נמי דמותר לאכלו חוץ א"כ למה הוזקק לעולם לפדות מעשר שני וי"ל דודאי ליכא לאו אבל עשה איכא דכתיב[ו] ונרת הכסף בידך אבל בלא פדייה לא: **מיתיבי** רבי יוסי אומר כו'. ה"ה דמצי לאותובי (ח) מתניתין דאוקי לעיל סיפא במעשר שני טהור דאכיל חוץ לחומה אלא ודאי משני דעייליה ואפקיה אבל הכא קשיא מאי למימרא ובמתני' ליכא למפרך דהא קא מהני[מ] ליה למלקיות דלא השמיענו שום חידוש בהם:

הא

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל' א סמג לאוין רסד:

עב ב מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הל' יא סמג עשין רמו:

עג ג מיי' פ"ב מהל' מעשר שני הל' ח ופ"ג הל' ג סמג עשין קלז:

עד ד ה מיי' שם פ"ב הל' ח סמג שם:

עה ו מיי' שם הל' ו:

ליקוטי רש"י

לא בערתי ממנו בטמא וכו'. והכי פירושו מכלל שנאמר בוידוי מעשר לא ביערתי ממנו בטמא דמשמע בין שאני טמא כו' הוא מתודה שלא בערו באש ולא הדליק בו את הנר וכל שכן בטהור דלא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה וממילא שמעינן מדלא הוצרך להתודות על הטהור שמע מינה הכי קאמר אפילו בשעת הטומאה שלא יכולתי לאוכלו לא נתתיו להדלקה אלמא אינו נאכל בטומאה והיכן מוזהר על כך. **איני יודע.** לאו מפורש לכך נאמר לא תוכל והשתא פריך הש"ס מקמי דליסליק למילתיה. **טומאת הגוף בהדיא כתיבה.** ואמאי קתני איני יודע. **בשעריך תאכלנו.** בפסולי המוקדשין קאי לאחר פדיונן שאוכלן זר [יבמות עג:]. **מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים.** שאין מעשר טהור נפדה שם דכתיב (דברים יד) כי ירחק ממך [וגו'] ונתת בכסף ולא כשהיא בירושלים [בבא מציעא נג:]. **אפילו בירושלים.** לאחר שנכנס ואף על גב דדרשינן (שם יד) כי ירחק ממך המקום ונרת הכסף בידך. ברחוק מקום אתה פודה ולא בקרוב מקום [סנהדרין קיב:]. **ואין שאת אלא אכילה.** כשלא תוכל לאוכלו כגון זה שניטמא ונתת בכסף [פסחים לו:]. **ואין שאת אלא אכילה.** והכי קאמר קרא כי ירחק ממך המקום או כי לא תוכל לאוכלו שנטמא ונרת הכסף בידך [סנהדרין קיב:].

תורה אור השלם

א) לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: [דברים כו, יד]

ב) נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ וְטָמְאָה עַד הָעָרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים כִּי אִם רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם: [ויקרא כב, ו]

ג) לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ: [דברים יב, יז]

ד) בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכָאַיָּל: [דברים טו, כב]

ה) וְכִי יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם כִּי יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: [דברים יד, כד]

ו) וַיִּשָּׂא מַשְׂאֹת מֵאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם וַתֵּרֶב מַשְׂאַת בִּנְיָמִן מִמַּשְׂאֹת כֻּלָּם חָמֵשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ: [בראשית מג, לד]

ז) כִּי אִם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ: [דברים יב, יח]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) יבמות דף עג:, ב) פסחים לו: ב"מ נג. סנהדרין קיב:, ג) [תוס' פ"ג ועי' תוס' ר"ה יב. ד"ה תנא כו'], ד) [זבחים נ.], ה) [עד:], ו) דברים יד כה, ז) ליתא שם אלא בירושלמי ספ"ק דמע"ש, ח) ערובין לז ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמרא וקא אכיל ליה חוץ לחומה: (ב) שם טמא דשראי לך (גבי טהור התם) תא"מ ונ"ב ס"א גבי בכור: (ג) שם רב חנינא ורב הושעיא (וקא מיבעי להו אפיתחא דירושלים מהו פשיטא) תא"מ ונ"ב ס"א ורב הושעיא אפיתחא דירושלים וקא מיבעי להו פשיטא הוא כו': (ד) רש"י ד"ה ה"ג והיכן וכו' ביבמות במעשר שני מדכתיב: (ה) ד"ה איני יודע כך הוא לשון וכו' היכן מוזהר על כך תלמוד לומר וכו' למילתיה אלא וכו' ולא יאכל: (ו) תוס' ד"ה הוא בפנים וכו' ואי לא נקט קניא מודה וכו' כיון שהפירות חוץ לירושלים והוא נושא אותם לירושלים דהא קרינן בו לא תוכל: (ז) בא"ד קשה דממילואך היינו המשוי כדפי' הקונטרס וכיון שמשאו מבחוץ קרינן ביה כי ירחק ממילואך לגבי משאו מבפנים וגופו מבחוץ וי"ל כצ"ל ונ"ב ואין להקשות דלמא אס"ג דההוא גופיה פשיט ליה דקרינן ביה [כי ירחק] די"ל דא"כ כ"ש בקניא דקרינן ביה כי ירחק ומאי קא מיבעי ליה לרב פפא: (ח) ד"ה מיתיבי וכו' לאותובי ממתניתין וכו' אלא דאמתני' ולאי משני וכו' ואמתניתין ליכא למיפרך מאי למימרא דהא קא מני להו למלקות:

הגהות וציונים

א] רש"א ת"ל (גליון) וכ"ה בכת"י וביבמות, וברש"י וריב"ן כאן: ב] [צ"ל אלעזר] (גליון) וכ"ה בכת"י: ג] [צ"ל כי אם לפני כו'] (גליון): ד] רש"ש מ"ז: ה] והוא חתנו של רש"י ז"ל (גליון): ו] ט"ס (רש"ש ומראה כהן): ז] צ"ל תיכול (באה"מ, וכ"ה בכת"י): ח] צ"ל ממקצתך (באה"מ, וכ"ה בכת"י): ט] רש"א מה"ד מע"ש בדרומה ואותה כו' (גליון): י] צ"ל ואותה שנה היא שנה שראוי (אמרי בנימין עיי"ש): כ] צ"ל לירושלים והדין נותן דהא (מהר"ם, בדפו"י ליתא תיבת "טעם", ועי' הג' הב"ח): ל] כדפירש הקונטרס כאן במשאו מבחוץ א"כ קרינן כי ירחק ממלואך כו' רש"א (גליון), וצריך להוסיף ממלואך גבי משאו מבפנים וגופו מבחוץ וצ"ל כו', דהגי' בדפו"י שלפני המהרש"א כדפירש בקונטרס וכיון שמשאו מבחוץ קרינן כי ירחק ממילואך גבי משאו מבפנים וגופו מבחוץ וצ"ל, ועי' גי' המהר"ם: מ] רש"א מני (גליון):

ריב"ן

לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שתים שאילו בתחלה אכלה אינו לוקה אלא אחת טעמא דאיתיה בירושלים הא בגבולין לוקה שלש (א) דאע"ג דלאו רואה פני חומה דעיילי ואפקי אי הכי מאי למימרא הכא במאי עסקינן כגון דעיילינהו בטיבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וסבר ר' יוסי מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי והתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על פירות שלא נגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שיפדה מעשר שני שלהן ויאכל בכל מקום ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שבית שמאי אומרים יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים וב"ה אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ואי סלקא דעתך מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין הא קלטוהו מחיצות אמר רבה מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזור רבנן כי איתיה בעיניה בטבליה לא גזור רבנן רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא ותפשוט בעיא דרב פפא:

מתני' הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו והשורט שריטה אחת על המת חייב שרט שריטה (ב) אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת על הראש שתים אחת מכאן ואחת מכאן על הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה רבי אליעזר אומר אם ניטלו כולן כאחת אינו חייב אלא אחת ואינו חייב עד שיטלנו בתער רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט או ברהיטני חייב: **גמ'** תנו רבנן לא יקרחו יכול אפילו קרח ארבע וחמש קריחות לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה בראשם מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות כל הראש תלמוד לומר בראשם לרבות כל הראש ואין לי אלא בכהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות ישראל מנין נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה מה להלן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים אף כאן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים ומה להלן על מת אף כאן על מת הני ד' וה' קריחות ה"ד אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא אלא

רש"י

לוקה אחת. דלא הוציאה מידי טבל בקריאת שם זה וקאכיל מעשר ראשון הטבול לתרומת מעשר וקעבר אלאו דטבל אבל איסור תרומה דקאכיל ליכא דהא כהן הוא ונהי (ג) אי הוה אמר תרומת מעשר באמצעיתה הוי מצי אכיל כולה ולא נפקי מידי דהוה תרומת מעשר לכהן והוא כהן ואמעשר ראשון ואמעשר שני לא נקי דהא אף לזרים שרי: הכי גרסינן טעמא דמעשר שני דירושלים ומעשר עני בגבולין הא מעשר שני בגבולין לוקה שלש: דעיילה. לירושלים וקרא עליה שם והדר אפקיה חוץ דחזא מעשר שני פני החומה הלכך לוקה שלש: אי הכי מאי למימרא. דבשלמא אי אמרת מעשר שני בגבולין לוקה שלש אע"ג דלא חזא פני החומה אשמועינן טובא דחיידין עליו אע"פ שלא ראה פני חומה ואיצטריך למיתניה משום דיוקא דידה הא בגבולין אלא אי אמרת בדעייליה ואפקיה מאי למימרא לא היא איצטריכא ולאו דיוקא דידה דהא פשיטא דאפילו כהן לוקה על הטבל וזר על התרומה ועל מעשר שני חוץ לחומה: דעיילה בטיבלה. להכיא תאנה בירושלים דקלטוהו מחיצות למעשר שני העתיד ליתרם ממנה: וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. ודמי כמאן דעייל מעשר שני בעיניה דהוה ליה ראה פני החומה והלכך כי אפקה לוקה עליו וכגון דאפקה נמי בטיבלה: שנגמרה מלאכתן. למעשר כדמפרש בזרעים (מעשרות פ"א מ"ה) מאימתי גמר מלאכתן למעשר בחיטין משימרח הכרי בדילועין משיפקסו כו': שיפדה מעשר שני. עדיין יש לו פדייה דכיון דלא נגמרה מלאכתן לא אמרינן כמי שהורמו דמיין וראה פני החומה ואין לו פדייה: יחזיר מעשר שני ויאכל בירושלים. דקסברי בית שמאי כמי שהורמו דמיין: יפדה ויאכל בכל מקום. מדמתני רבי יוסי אליבא דבית הלל יפדה ש"מ דהכי סבירא ליה דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה ומדקאמר יפדה ש"מ דמתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ולא ראה פני החומה ויש לו פדייה ואי ס"ד כו': רבינא אמר. הא דדייקינן לעיל הא בגבולין לוקה שלש וקא בעית מאי למימרא איצטריך כגון דנקיט ליה בקניא וקא משמע לן דכמאן דראה פני החומה דמי ולוקה משום לא תוכל אי הדר ארחקיה ואכליה ותפשוט מינה בעיא דרב פפא דבעא לעיל: מתני' הקורח קרחה בראשו. על המת כדמפרש בגמרא: והמקיף פאת ראשו. (ד) משום דבעי למימר הי ניהו פאתי ראשו נקיט ליה: שרט. עושה חבורה בעצמו משום צער מתו: השורט שריטה אחת על המת חייב. הכא לאו דוקא נקט שריטה אחת אלא משום דבעי לפלוגי לקמיה בין שריטה אחת לשתי שריטות נקיט ליה נמי הכא וכמדומה דלא גרסינן ליה: שריטה אחת על ה' מתים או ה' שריטות על מת אחד. בגמרא מרבי ליה דחייב על כל אחת ואחת: חייב על הראש. על הקפת הראש חייב שתי מלקיות דשתי פאות יש לו לראש שהראש כשתי חתיכות מקום השיער חתיכה אחת ומקום הפנים והזקן חתיכה אחת ומתחברות זו עם זו בצד האוזן מלפניו מקום שלועזין טנפל"א ושם נקרא פאה שהם סוף הראש מקום חיבור הפרקים ונמצא שיש לו שתי פאות לצדעא מכאן ולצדעא מכאן וחייב עליהן שתים אפילו נטלן בבת אחת בשתי ידיו ואע"ג דחד התראה קא מתרה ליה אל תקיף דזיל הכא פאה איכא וזיל הכא פאה איכא כדאמר לקמן גבי קרחה וגבי שריטה דמייתינן (ה) דחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שרט ושרט ונהי דהכא לא צריך לאתויי מקרא דמסתמא כי היכי דאמרינן ושרט לחייב על כל שרט ושרט ה"נ אמרינן פאת לחייב על כל פאה ופאה דהא לאו מיתורא דקרא שמעינן ליה כולי האי כ"ש וגימגום כדאמרינן לקמן דסכינהו לחמש אצבעותיה נשא דאע"ג דליכא אלא חדא התראה מחייבינן ליה חמש: שתים מכאן. חמש פאות יש לו לזקן אחד למטה מן האוזן מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ושם נקרא פאה בחודו של לחי שבולט לחוץ שהם מתחלת הזקן וכל מה שלמעלה עד הצידעא בכלל פאת הראש היא ושתי השיבולת כל אחד מהן לסוף הלחי ונקרא פאה ואחת מלמטה שיער שבין השיבולת באמצע הסנטר שלועזין מנטו"ן: ואינו חייב עד שיטלנו בתער. תנא קמא קאמר לה ורבי אליעזר פליג עליה: גמ' הכי גרסינן לא יקרחו קרחה יכול אפילו קרח כו' תלמוד לומר קרחה. דקרא יתירא הוא (ו): בראשם מה תלמוד לומר. לאו דוקא קאמר ליה דהא ודאי אצטריך משום דהוה אמינא קרחה כל דהו אלא מידרש קא דריש ליה בראשם משמע כל הראש שלפי שאמר כו': לא תתגודדו בישראל כתיב ולא יקרחו בכהנים: בין העינים. בראש סמוך לפדחת: ואין לי. דחייב על כל הראש אלא כהנים דההוא בכהנים כתיב:

ה"ג

תוספות

הא בגבולין לוקה. מדנקט והיא שנת מעשר שני והוא בירושלים שמע מינה דאילו היה בגבולין לוקה שלש: **אמר** רבא מחיצה לאכול מדאורייתא מחיצה לקלוט מדרבנן. הלכך לגבי דין פדייה לא אמרינן (ז) מתנה שלא הורמו כמי שהורמו דמיין לענין שקלטוהו ואסור לפדותו אבל לענין שלוקין בגבולין אמרינן כמי שהורמו דמיין והוי ראו פני הבית:

רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא. הא דאמר בגבולין לוקה שלש איירי כשהאיש עומד בין הקנים ונקיט ליה לקנה מבחוץ ואשמעינן דלוקה דבכך קרית ביה ראיית פני הבית ולוקה כשאוכלו במקומו דעדיין אינו בפנים לגמרי (ח) ולפשוט בעיא דרב פפא:

לחייב על כל קרחה וקרחה היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא אלא בבת אחת ובחדא התראה. זו גירסת הספרים והקונטרס לא גריס בבת אחת אלא בחדא התראה וכן פי' לעולם בזה אחר זה ושמא היינו טעמא משום דאי בבת אחת הכל קרחה חדא היא ויש ליישב בבת אחת ומיירי שעשה שיעור ה' קרחות והוא הדין דבזה אחר זה נמי היה יכול להקשות אלא הכי קאמר אילימא גם בבת אחת ובחדא התראה:

לא

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה ו:
עז ב מיי' פ"ב מהל' מעשר שני הל' ה:
עח ג מיי' שם הל' ט:
עט ד מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' ד [סי' קמג] ופי"ב מהל' ע"ז הל' טו סמג לאוין סב טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף טו:
פ ה מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' ד [סימן קמ] ופי"ב מהל' ע"ז הל' א סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ג:
פא ו מיי' שם בהל' סנהדרין הל' ז [סי' קמא] ופי"ב מהל' ע"ז הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף י:
[ו] מיי' שם בהל' סנהדרין הל' ד סי' קמג:
פב ז מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' יב סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף ח:
פג ח מיי' שם הל' א סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף א:
פד ט מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף יא:
פה י מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף י:
פו כ מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף י:
פז ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

הגהות וציונים

א] צ"ל והתנן (גליון): ב] ס"א רבא (גליון): ג] כת"י דהא: ד] נדצ"ל שלא נגמרה (רש"ש עיי"ש): ה] ר"ת כן שמעתי וגירסת רש"א וכ"ש הוא וגי' רש"ל יש כאן גמגום (גליון): ו] גי' מהר"ם מבפנים (גליון) וכ"ה בתוס' שאנץ: ז] צ"ל דלעולם (מהרש"ל): ח] נראה דהגהה זו שייכא על הדין הקודם והשורט שריטה "אחת" על המת, עי' בריב"ן:

ליקוטי רש"י

מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן. מחיצה שנאמרה בתורה לא הוזכרה אלא לאכול בתוכה ושאמרו במשנה מחיצות קולטות אותם מלפדות עוד אם יצא לדרבנן היא [ב"מ נג:]. מחיצות לאכול דאורייתא. מן התורה מצוה לאכול לפנים מן החומה. אבל מחיצות לקלוט. שיהו מחיצות קולטות בין לענין פדייה בין לכל ענין. מדרבנן הוא וכי גזור רבנן דתיהוי קליטת מחיצות למעשר דשוב אינו יכול לפדותו [סנהדרין קיג.]. ותפשוט בעיא דרב פפא. בעי רב פפא הוא מבפנים ונקיט משאו בקניא ארוך מבחוץ. מהו. כיון דלאו ממש על כתיפו הוא אין זה מלואו והרי הוא כמוטל לארץ ונפדה או דלמא כיון דנקיט ליה משאו קריעא ביה מיקו [מכות יט:]. על הראש שתים. על הקפת ראש שתים דהא פאת כתיב (ויקרא יט) ופאה לשון סוף וקצה הוא כמו (שמות כז) לפאת ים (שם) לפאת נגב מקום חיבור הגלגולת עם הלחי והן מקום הלדעין [שבועות ב:]. על הזקן שתים מכל צד ב' לדעים לפי שהלחי רחב כנגד הלדעים ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין בראשו. וא' מלמטה. בסנטר שהלחיים מחוברין שם והעגם קצר מלמטה בסנטר שקורין מונטו"ן בלע"ז [שבועות ג.]. ואינו חייב. על הקפת הראש עד שילקטנו בתער [נזיר מ:]. במלקט ורהיטני. מלקט. פליי"א של מנאלחי חרבות שמחליקין בם את תיק הסייף. רהיטני. פליי"א של עושי תריסין [קידושין לה:]. בראשם מה תלמוד לומר. בראשם האמור אצל כהנים מה ת"ל דלפי שנאמר בישראל בין עיניכם משמע סמוך לפדחת [קידושין לו.].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) עי' תוס' ר"ה יב. ד"ה תנא בכורות נד. ד"ה ושני ר"ש מעשרות פ"א מ"א, ב) [נדרים פה. קדושין נח: ב"ב קכג: חולין קל: בכורות יא.], ג) [מ"ש פ"ג מ"ו], ד) סנהדרין קיג. ע"ש ב"מ נג: ע"ש, ה) עי' תוס' פסחים לח. ד"ה אבל, ו) [לעיל יט:], ז) שבועות ג: [וע"ש תוס' ד"ה חייב], ח) [עי' תוס' שבועות ג. ד"ה ועל], ט) עי' תוס' שבועות ג. ד"ה חדא, י) נזיר מ:, כ) קדושין לו., ל) [יבמות ה. וש"נ], מ) ברכות לו ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמרא ואע"ג דלאו רואה וכו' דעיילה ואפקה וכו' כגון דעיילה בטיבלה וקסבר מתנות: (ב) שם במשנה שריטה (אחת) תז"מ ונ"ב ס"א איתא: (ג) רש"י ד"ה לוקה וכו' ונהי דאי: (ד) ד"ה והמקיף פאת ראשו משום. נ"ב כלומר לית ביה דבר חדש ע"ל בפרש"י ריש פירקין: (ה) ד"ה חייב וכו' דמייתינן מקרא דחייב על כל קרחה וכו' ושרט וה"נ הכא דהכא לא צריך וכו' כולי האי אלא ממשמעות' וכדאמרי' לקמן בדף זה ריש ע"ב דסכינהו וכו' חמש וגימגום הס"ד: (ו) ד"ה הכי גרסינן וכו' יתירא הוא. נ"ב ס"א כדאמרינן לקמן דסכינהו לה' אצבעותיו נשא דאע"ג דליכא אלא חדא התראה מחייבין עלה חמש: (ז) תוס' ד"ה אמר וכו' לא אמרינן מתנות וכו' שקלטוהו מחיצות ואסור לפדותו אבל לענין שלוקים בגבולין על אכילתו אמרי' כמי: (ח) ד"ה רבינא וכו' לגמרי ותפשוט:

תורה אור השלם

א) לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת: [ויקרא כא, ה]

ב) בָּנִים אַתֶּם לַייָ אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת: [דברים יד, א]

לעזי רש"י

טנפל"א. פירוש צדע, רקה (רש"י שופטים ד, כב), צד הרגה שליד האוזן. מנטו"ן. פירוש סנטר, פרק לחי התחתון בזקן (מוסף הערוך ערך סנטר ג' ועיין רש"י שבועות דף ג ע"א ד"ה ואחת מלמטה ומכות דף כ ע"א ד"ה ה' פירקי דיקנא).